

PERSONALITATEA JURIDICĂ A ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE

THE LEGAL PERSONALITY OF THE INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.3\(115\).08](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.3(115).08)
CZU: 341.217

Silvia DULSCHI,
doctor, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The supremacy of the states in solving the various problems that the community faces international is put to the test by the existence of an important number of organizations international.

The strength with which the international organizations manifest themselves today contributes to significantly undermining the authority of states in solving the problems they face today's world.

Keywords: *sociology of international relations, legal personality, international organizations, member states, third states, treaties, agreements.*

REZUMAT

Supremația statelor în rezolvarea diferitelor probleme cu care se confruntă comunitatea internațională este pusă la încercare de existența unui număr important de organizații internaționale.

Forța cu care se manifestă organizațiile internaționale în prezent contribuie în mod semnificativ la subminarea autorității statelor în rezolvarea problemelor cu care se confrunta lumea de azi.

Cuvinte-cheie: *sociologia relațiilor internaționale, personalitate juridică, organizații internaționale, state membre, state terțe, tratate, acorduri.*

Trăim azi într-o lume internaționalizată, în care societatea îmbracă forme diverse și complexe de manifestare, pe care sociologia relațiilor internaționale trebuie să le identifice, definească, analizeze.

În fața sociologiei apare o nouă sarcină: să-și extindă studiul de la nivelul societății-națiune la nivelul societăților inter-statale și mondiale. Reducând analiza sociologică la nivelul societății-națiune, am condamna sociologia la

conservatorismul ideologic, am crea un clivaj între obiectivele ei și evoluția societății, am îndepărta-o de noile realități ale lumii contemporane [7, p.12].

Într-o lume în care nici un stat nu mai poate supraviețui de unul singur, nici o organizație nu mai poate funcționa dacă nu-și extinde scopurile și acțiunile dincolo de granițele sale în care orice conflict major are efecte sistemice, în care relațiile sociale îmbracă forma unei țesături tot mai dense și mai variate, rosturile sociologiei relațiilor internaționale nu mai pot fi puse la îndoială. Într-o astfel de lume, nașterea unei conștiințe europene, a unei conștiințe planetare, deși anevoioasă, devine presantă.

Studiind relațiile internaționale ca fapte sociale, analizând efectele acestora asupra societăților, grupurilor, actorilor sociali, sociologia relațiilor internaționale oferă un plus de cunoaștere în domeniu și, mai mult, poate contribui la formarea unei opinii publice mondiale, la nașterea unei conștiințe planetare – obiectiv care acum pare atât de departe.

Organizațiile internaționale interguvernamentale sunt acele asocieri ale statelor constituite în temeiul acordului lor de voință, în scopul realizării unor obiective și activități determinate în planul relațiilor internaționale și având o personalitate juridică internațională distinctă de cea a statelor membre. Organizația internațională este titulară de drepturi și obligații, pe care le dobândește prin voința statelor. Statele membre transferă organizației internaționale unele din puterile lor, astfel încât aceasta promovează interesele comune ale membrilor ei.

În acest scop, organizațiile internaționale intră în contact cu alte subiecte de drept internațional: state și alte organizații internaționale. Ele dobândesc personalitate juridică proprie, distinctă de cea a statelor ce o compun [9, p.13]. Pentru a beneficia de personalitate juridică internațională, o organizație trebuie să întrunească următoarele elemente constitutive:

1) să fie constituită din state în calitate de membri;

2) să fie constituite în temeiul unui tratat multilateral încheiat între statele membre;

3) să aibă o structură instituțională proprie (formată din organe cu funcționare permanentă sau periodică și cu atribuții determinate de tratatul constitutiv), capabilă să adopte acte opozabile membrilor organizației.

La aceste elemente, doctrina mai adaugă și necesitatea conformității organizației cu normele dreptului internațional. Organizațiile internaționale nu au trăsăturile caracteristice ale statelor (suveranitate, teritoriu etc.), însă ele pot fi considerate în baza actelor lor constitutive, subiecte de drept internațional cu caracter derivat [9, p.14].

Spre deosebire de state, organizațiile internaționale au o personalitate juridică internațională cu un caracter limitat și specializat, legat de scopul și de funcțiile specifice determinate la constituire.

Personalitatea juridică a organizațiilor internaționale se manifestă:

– în ordinea internațională (personalitate juridică internațională);

– în ordinea internă a statelor (personalitate juridică de drept intern).

Personalitatea juridică internațională exprimă calitatea de subiect de drept internațional. Temeiul ei îl constituie acordul de voință al statelor materializat în actul constitutiv în care se stabilesc obiectivele, principiile de funcționare etc. Actele constitutive nu prevăd, de regulă, că organizațiile internaționale au personalitate juridică internațională, ea apare ca implicită. Întinderea personalității juridice diferă de la o organizație la alta în funcție de actele constitutive. În ceea ce privește opozabilitatea persoanei juridice a organizației internaționale distingem 2 aspecte:

- opozabilitatea față de statele membre,
- opozabilitatea față de celelalte state.

Opozabilitatea față de statele membre decurge din: necesitatea de a îndeplini scopurile organizației. Organizația are organe speciale în acest sens, iar membrii ei se angajează să-i acorde sprijin. Organizația internațională ia măsuri, întreprinde acțiuni, ia decizii, impune sarcini statelor membre. Acestea trebuie să le respecte [3, p. 86].

În ce privește opozabilitatea față de terțe state, nemembre ale organizației, există o regulă cutuniară de drept internațional, potrivit căreia un acord nu crează prin el însuși obligații și drepturi pentru un stat terț, fără consimțământul acestuia. Rezultă deci că opozabilitatea personalității juridice internaționale a organizațiilor internaționale depinde de recunoașterea acesteia de către terți.

Personalitatea juridică de drept intern. Organizațiile internaționale intră în raporturi juridice cu persoane fizice sau juridice, aparținând state-

lor membre. Personalitatea juridică de drept intern se manifestă în raporturile cu statul pe teritoriul căruia are sediul și în raporturile cu statele membre. Această personalitate semnifică tratamentul de care se bucură organizația internațională din partea acestor state.

Între organizație și statul de sediu se încheie acordul de sediu, în care se stabilesc drepturi și obligații reciproce, respectiv conținutul personalității juridice [1, p. 35]. În ceea ce privește raportul cu statele membre, ca urmare a ratificării actului constitutiv, acestea recunosc personalitatea juridică de drept intern a organizației, astfel încât aceasta poate întreprinde pe teritoriul lor toate măsurile și acțiunile necesare pentru atingerea scopului organizației. Totuși, aceasta nu echivalează cu asimilarea organizațiilor internaționale cu subiectele de drept intern.

Manifestarea personalității juridice a organizațiilor internaționale.

a) Relația cu statele membre. Obligațiile care reies din actul constitutiv, precum și din decizii ale organizațiilor sunt obligații interne, iar cele rezultate dintr-un acord special încheiat între organizație și un anumit stat membru sunt obligații externe. Spre exemplu, obligația de a plăti contribuția la bugetul organizației constituie o obligație internă, iar angajamentul unor state de a contribui cu fonduri suplimentare reprezintă o obligație externă.

b) Relația cu statele nemembre. Atunci când un stat este interesat de activitatea unei organizații internaționale, dar nu poate deveni membru al acesteia din diferite motive, are posibilitatea de a participa la lucrările ei ca

observator sau ca membru asociat, în măsura în care actul constitutiv al organizației permite acest lucru.

c) *Relații cu alte organizații internaționale* se desfășoară în baza unor acorduri. Personalitatea juridică internațională le conferă următoarele drepturi:

1. de a încheia tratate cu statele membre, cu state terțe sau cu alte organizații, cu excepția cazurilor în care actul constitutiv interzice acest lucru;

2. de a stabili și menține legături cu misiunile permanente ale statelor membre acreditate pe lângă ele și de a numi misiuni proprii pe lângă state membre, state terțe sau alte organizații internaționale;

3. de a înainta plângeri internaționale pentru daunele suferite de organizație sau de reprezentanții săi;

4. de a-și constitui și gestiona resursele financiare. Organizațiile internaționale mai au și unele competențe specifice, cum ar fi: competența normativă - de a elabora norme sau reguli convenționale de drept internațional; competența de control sau de sancționare în rapăorturile cu statele membre [6, p. 23].

Formele de manifestare a personalității juridice.

Capacitatea de a încheia tratate. Unele acte constitutive prevăd expres acest drept, altele nu. Astfel, s-au conturat 2 curenți de opinie. Se consideră că organizațiile internaționale au capacitatea de a încheia tratate numai dacă actele constitutive prevăd acest lucru și numai în limitele prevăzute de acestea. Organizațiile internaționale au capacitatea de a încheia tratate chiar dacă aceasta nu este prevăzut în mod expres

în actele constitutive, în temeiul deciziilor și regulilor stabilite de organele organizației și în temeiul regulilor dreptului internațional. Convenția de la Viena din 1986 privitoare la dreptul tratatelor prevede la art. 6: „Capacitatea unei organizații internaționale de a încheia tratate este guvernată de regulile acestei organizații” [13, p.17].

Putem formula următoarele concluzii: actul constitutiv este principalul temei al acestei capacități, deciziile organizațiilor internaționale pot constitui temeiul acestei capacități, dacă actul constitutiv nu conține prevederi exprese în acest sens, această capacitate se poate deduce din funcțiile organizației, organizațiile internaționale nu pot încheia acorduri care nu au legătură cu obiectivele, scopul sau funcțiile organizației.

Dreptul de legăție. Ca și statele, organizațiile internaționale au dreptul de a fi reprezentate pe lângă alte subiecte de drept internațional (legăție activă) și de a primi reprezentanți ai acestora (legăție pasivă).

Legăția activă. Nici o organizație internațională nu este împuternicită expres prin actul constitutiv să trimită reprezentanți în statele membre. Totuși, acest lucru se întâmplă. În Republica Moldova, de exemplu, sunt reprezentate următoarele organizații: Organizația Națiunilor Unite, Uniunea Europeană, Fondul Monetar Internațional, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Organizația Internațională a Muncii, Organizația Internațională pentru Migrații etc. [13, p. 18].

Organizațiile internaționale pot avea misiuni permanente și misiuni speciale. Misiunile permanente au rolul de a informa statul despre activitățile desfășurate și de a coordona programele de asistență. Misiuni speciale sunt trimise temporar, cu scop bine determinat. Asemenea misiuni pot fi trimise și pe lângă state terțe sau alte organizații internaționale.

Legea pasivă. Organizațiile internaționale pot primi reprezentanți dacă regulile organizației o permit și dacă acest lucru a fost prevăzut în acordul de sediu încheiat de organizație. Sunt utilizate denumirile: „delegații permanenți”, „misiune permanentă”, „reprezentant permanent”. Republica Moldova are asemenea misiuni pe lângă: Organizația Națiunilor Unite (New York), Consiliul Europei (Strasbourg), Uniunea Europeană (Bruxelles).

Recunoașterea altor subiecte de drept internațional. Organizațiile internaționale intră în contact cu state membre, cu state terțe, cu alte organizații internaționale, cu entități nestatale, cum ar fi popoarele și mișcările de eliberare națională, cărora acestea le recunosc astfel calitatea de subiect de drept internațional, echivalează cu o recunoaștere admiterea unui stat ca membru în organizație, încheierea unui acord, invitația la o sesiune sau conferință [13, p.18].

Capacitatea de a prezenta reclamații. Organizațiile internaționale trebuie să se protejeze și să-și protejeze agenții, dar și să răspundă pentru actele lor. Mijloacele utilizate de reglementare a diferendelor sunt: negocierea, arbitrajul, ancheta etc.

Privilegii și imunități. Organizațiile internaționale se bucură în statele membre de privilegii și imunități. Ele sunt stabilite în actele constitutive și în acorduri speciale, în acordul de sediu. Privilegiile și imunitățile organizației internaționale privesc însuși organizația: inviolabilitatea sediului, inviolabilitatea arhivei, imunitatea de jurisdicție și fiscală etc. Privilegiile și imunitățile agenților organizației sunt asimilate privilegiilor și imunităților agenților diplomatici, cum ar fi, spre exemplu: imunitate juridică, scutirea de impozite, taxe vamale, beneficiază de pașapoarte diplomatice.

Structura organizațiilor internaționale. Structura instituțională a organizațiilor internaționale se stabilește prin actul constitutiv și depinde de o serie de factori, cum ar fi: natura organizației, numărul membrilor, scopul și obiectivele organizației etc.

În general, structura unei organizații cuprinde organe plene (în care sunt reprezentate toate statele) și organe restrânse (în care este reprezentat un număr restrâns de state) [11, p. 71].

Mai putem distinge organe primare (prevăzute în actul constitutiv) și organe subsidiare (create de un organ principal).

Membrii organizațiilor internaționale. Calitatea de membru al unei organizații internaționale se dobândește de către un stat prin semnarea sau aderarea la tratatul constitutiv al organizației. În prima situație se află statele participante la negocierea și elaborarea tratatului constitutiv, iar în cea de-a doua - statele care doresc să dobândească calitatea de membru

după înființarea organizației [11, p. 72].

Aderarea noilor membri presupune, de regulă, îndeplinirea de către aceștia a unor condiții statuate în actul constitutiv al organizației și după o procedură stabilită de același act. De exemplu, pentru admiterea în cadrul ONU se cere îndeplinirea următoarelor condiții: statul să fie pașnic, să accepte obligațiile Cartei ONU și să fie capabil și dispus să le îndeplinească.

În practică, procedura de admitere presupune monitorizarea statului respectiv, pentru a se constata îndeplinirea condițiilor impuse. De asemenea, pentru aderarea la anumite organizații, uneori se cere și consultarea poporului

statului candidat. Calitatea de membru se pierde prin excludere sau retragere voluntară.

Dizolvarea organizațiilor internaționale Drept cauze pot servi: expirarea termenului pentru care a fost constituită, realizarea sarcinilor pentru care a fost înființată, schimbarea condițiilor care au determinat constituirea, necesitatea creării unei noi organizații, care să o înlocuiască pe cea veche. Actele constitutive pot cuprinde dispoziții privitoare la dizolvare, însă cele mai multe nu cuprind asemenea dispoziții. Din momentul dizolvării organizației internaționale, personalitatea juridică a acesteia încetează.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandra Sarcinschi. Rolul actorilor statali în configurarea mediului internațional de securitate, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2018.
2. Alice Teichova, Herbert Matis. Nation, State, and the Economy in History, Cambridge University Press, 2013.
3. Andrei I. Filipescu. Tratat de drept internațional privat. Editura Universul Juridic, București. 2017
4. Augustin Fuerea. Drept internațional privat. Editura Universul Juridic, București, 2015.
5. Barry Buzan, Richard Little. Sistemele internaționale în istoria lumii, Editura Polirom, Iași, 2019.
6. Cristian JURA. Rolul organizațiilor nonguvernamentale pe plan internațional, Editura All Beck, București, 2013.
7. Eugen Străuțiu. Teme introductive în relațiile internaționale, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2017.
8. Joshua Goldstein, Jon Pevehouse. Relații internaționale, Editura Polirom, Iași, 2018.
9. Nicolae Bujdoi. Organizații și relații internaționale. Universitatea Transilvania din Brașov, Note de curs. 2019.
10. Ovidiu Ungureanu, Calina Jugastru, Adrian Circa – Manual de drept internațional privat. Editura Hamangiu, București. 2017
11. Ovidiu-Emilian Ivănescu. Răspunderea organizațiilor internaționale. Rezumat la teza de doctor. București, 2016.

12. Raluca-Miga Beșteliu. Organizații internaționale interguvernamentale, Editura All Beck, București, 2020.

13. Simona Mihăielscu-Pene. Relații și organizații internaționale. Note de curs. Universitatea Agora din Oradea, 2020.

14. Vasile Docea. Introducere în relațiile internaționale. Universitatea de Vest din Timișoara. 2020.

Prezentat: 26 septembrie 2022.

E-mail: silvia_moldovan@mail.ru